

Mały DYSKOBOL

ROK IV, NR 1 (7)

MAGAZYN DLA DZIECI I MŁODZIEŻY

FOTO-WSPOMNIENIA Z WAKACJI - S.3

SZLAKIEM SIĘDMU CUDÓW MUZEUM - S.4

PREKASKIE PATENTY SPOZA EUROPY - S.7

CIWIEŻ, JE... - S.5, 10

PIZKA I HERCENA KULTURA - S.12

RODZIE DZIECIOSZAKOM - S.8

KOMIKS - S.6, 11, 15

Drodzy młodzi przyjaciele

Wiosną, lato, a nawet początek jesieni zazwyczaj sprzyjają graniu i zabawom na świeżym powietrzu. To jest zdrowe i bardzo przyjemne. Popatrzcie, jak Wasi rówieśnicy sprzed stu lat radośnie spędzali czas wakacyjny. Na fotografii obok (z 1914 roku) piłkarz Cracovii Robert Traub przyprorowadził na stadion młodszego brata. Obaj pozują do zdjęcia, a za moment będą kopali futbolówkę. Poniżej widzicie mecz hokeja na trawie dziewcząt. Na stronie obok także pokazujemy fotografię sprzed wieku, mówiące o tym, jak młodzi ludzie wypoczywali podczas wakacji.

Zbiory MŚiT

„Maty Dyskobol”, który teraz czytacie, tym razem sporo miejsca poświęca szachom. Bo to też sport, który w odróżnieniu od biegów czy gier, rozwija nie mięśnie, lecz umysł. A umysł człowieka też może podlegać treningowi i stawać się sprawniejszy. Na rozkładówce naszego czasopisma dla młodzieży możecie poczytać o tym, jak szachami zainteresował się arcymistrz Jan-Krzysztof Duda. To nasz zdobywca Pucharu

Zbiory MŚiT

Świata w szachach w 2021 roku. Przeczytacie też dobre rady trenera, jak należy poznawać tajniki „królewskiej gry”. O szachach piszemy nie przez przypadek, bowiem Polski Związek Szachowy obchodzi obecnie swoje stu lecie. To dlatego właśnie, aż do początku jesieni 2026 roku możecie w Muzeum Sportu i Turystyki oglądać specjalną, jubileuszową wystawę o szachach.

Zapraszamy do lektury i do naszego muzeum!

MUZEUM SPORTU I TURYSTYKI W WARSZAWIE
01-531 WARSZAWA, UL. WYBRZEŻE GDYŃSKIE 4
CENTRUM OLIMPIJSKIE
TEL. 22 56 03 780
SEKRETARIAT@MUZEUMSPORTU.WAW.PL
WWW.MUZEUMSPORTU.WAW.PL

REDAGUJE ZESPÓŁ REDAKCYJNY DYSKOBOLA W SKŁADZIE:
ROBERT GAWKOWSKI (RED. NACZELNY), PIOTR BANASIAK, MARTA
MAREK, JACEK WIŚNIEWSKI
PROJEKT GRAFICZNY I SKŁAD: MACIEJ PRZYBYSZEWSKI
FOTOGRAFIA NA OKŁADCE: PIOTR BANASIAK
EMAIL: DYSKOBOL@MUZEUMSPORTU.WAW.PL

Foto-wspomnienia z wakacji

Zabawa przebierańców na obozie studenckim w górach, ok. 1935. Zbiory MSiT

W początku XX wieku na naszych drogach pojawiły się samochody, a dwadzieścia lat później była już możliwa podróż samolotem. Pierwsze samoloty pasażerskie startowały z lotniska na Okęciu w 1934 roku, a na pokład zabierano do 20 osób, bo... więcej ówczesny samolot by nie uniósł.

Obóz harcerski w Redłowie, Gdynia 1928. Zbiory MSiT

W dawnych czasach różnie nazywano wyjazdy na wakacje: wilegiatura, wywechasy, na letnisko. Podróżowanie zajmowało dużo więcej czasu. Gdy w 1830 roku pewien student Uniwersytetu Warszawskiego postanowił jechać ze stolicy dyliżansem z kufrem podróżnym do wielkopolskiej miejscowości Stupca, zajęło mu to ok. 35 godzin! Kilkanaście lat później pojawiły się na ziemiach polskich pierwsze pociągi, co znacząco skróciło czas podróżowania.

Radość z przybycia Wisłą todziami do celu wyprawy pod Tyńcem, ok. 1930. Zbiory MSiT

W XX wieku upowszechnił się też sprzęt turystyczny: materace, namioty, kochery, spiwory. Dziś możliwość wyjazdu na wakacje ma niemal każdy. Popatrzmy, jak sto lat temu młodzież bawiła się na wakacjach. Dodajmy, że wszystkie te zdjęcia pochodzą ze zbiorów naszego Muzeum.

SZLAKIEM SIĘDMIU CUDÓW MUZEUM

NASZA KOLEŻANKA ALICJA SYMONIK Z DZIAŁU EDUKACJI MA DLA WAS PROPOZYCJE ZWIEDZANIA NASZEGO MUZEUM SPORTU I TURYSTYKI

Czy wiesz, że sport to nie tylko mecze i medale? To także historie o marzeniach, odwadze i pokonywaniu własnych słabości. A turystyka to nie tylko wakacje, ale odkrywanie świata, wędrówki, wyprawy i przygody. Takie opowieści kryją się w Muzeum Sportu i Turystyki. Dawno temu ludzie stworzyli listę Siedmiu Cudów Świata niezwykłych miejsc i budowli, które zachwycały wszystkich swoją wyjątkowością. My także mamy swoje cuda, choć są inne: to przedmioty, które opowiadają o sporcie, podróżach i ludzkiej pasji. Wehdoząc do muzeum, przenosisz się do świata sportowców, podróżników i odkrywców. Każdy eksponat to mały cud z własną historią o wysiłku, pasji i radości z ruchu. Zapraszamy Cię na niezwykłą wyprawę Szlakiem Siedmiu Cudów Muzeum.

Cud pierwszy: Najstarszy eksponat

Ten niepozorny, wykonany z brązu przedmiot ma za sobą niezwykłą historię. To grot oszczepu sprzed ponad 2700 lat, pochodzący z przetomu VIII i VIII wieku p.n.e., który był używany w starożytnej Grecji. Został odnaleziony podczas wykopaliśk w Olimpii - miejscu, gdzie narodziły się igrzyska olimpijskie i pochodzi ich nazwa. Dawno temu sportowcy rzucali oszczepem, sprawdzając swoją siłę, zręczność i celność. Ten grot pamięta czasy, gdy zawody sportowe były nie tylko rywalizacją, ale też

świętem ku czci bogów. Patrząc na niego, możemy wyobrazić sobie młodych atletów, którzy marzyli o zwycięstwie i wiecznej chwale.

Cud drugi: Niezwykły rower dla odważnych podróżników

Bicykl od razu przyciąga wzrok, bo ma ogromne przednie koło i bardzo małe tylne. To jeden z najbardziej charakterystycznych rowerów w historii, popularny ponad sto lat temu. Jazda na nim nie była łatwa. Wymagała dobrej równowagi i odwagi, zwłaszcza

podczas wsiadania i zsiadania. Ciekawostka: im większe było przednie koło bicykla, tym szybciej można było je chać. Dlatego rowerzyści wybierali coraz większe koła, choć upadek z takiej wysokości był naprawdę bolesny! Bicykl umożliwił ludziom dalsze wyprawy i zachęcał do odkrywania świata na dwóch kołach. Dzięki niemu coraz więcej osób wybierało rower, jako środek podróży i wypoczynku, co przyczyniło się do rozwoju turystyki rowerowej.

Cud trzeci: Siedem medali

Kiedy idziemy dalej szlakiem naszych cudów, trafiamy na

gablotę pełną siedmiu błyszczących medali. Należały one do Ireny Szewińskiej, jednej z najwybitniejszych polskich sportsmenek i multimedalistki Igrzysk Olimpijskich. Każdy medal to nie tylko nagroda za lata ciężkiej pracy i treningów, ale też historia odwagi, wytrwałości i spełnionych marzeń. Irena Szewińska startowała w biegach i skokach, a jej sukcesy zachwycały ludzi na całym świecie. Te siedem medali pokazuje, że marzenia można spełnić dzięki pracy i wierze w siebie. To prawdziwy cud sportu, który inspirował kolejne pokolenia młodych sportowców. Cdn.

CZY WIESZ, ŻE...

Najmłodszy w historii medalista olimpijski, Dimitrios Loundras, miał zaledwie nieco ponad 10 lat, gdy stanął na podium igrzysk...?

Greki wywalczył brązowy medal w gimnastyce, w drużynowym konkursie ćwiczeń na drążku, podczas pierwszych nowożytnych igrzysk w Atenach w 1896 roku. Miał wtedy dokładnie 10 lat i 218 dni. W obecnych czasach w Polsce chodziłby... do trzeciej klasy szkoły podstawowej.

Wśród Polaków rekordzistką jest pływaczka Agnieszka Czopek, która zdobyła brązowy medal w wyścigu na 400 m stylem zmiennym na Igrzyskach w Moskwie w 1980 roku w wieku 16 lat i 198 dni. Było to pierwsze w historii trofeum wywalczone przez polskich pływaków w igrzyskach.

WANDA RUTKIEWICZ W DRODZE NA SZCZYT

Scenariusz: Michał Puzkarski

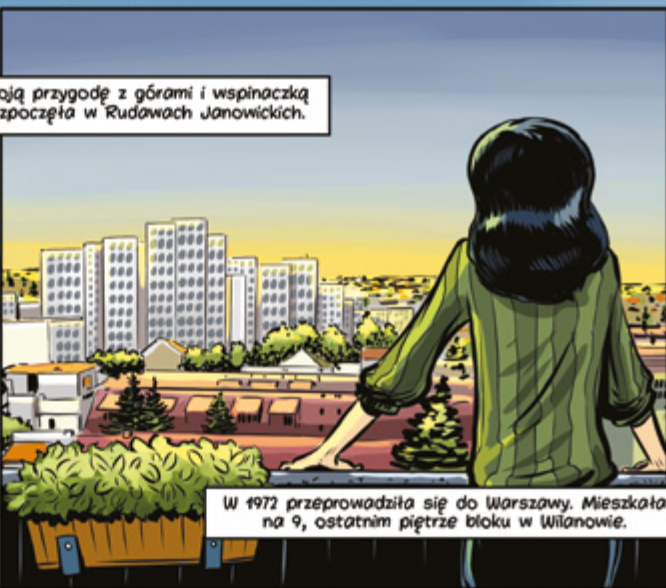
Realizacja: Agnieszka i Paweł Błoński

Wanda Rutkiewicz urodziła się w 1943. Lata młodości przeżyła we Wrocławiu. Była wszechstronnie uzdolniona. Zapowiadała się na świetną siatkarkę. Grała w I lidze i kandydowała do gry w reprezentacji Polski.

Swoją przygodę z górami i wspinaczką rozpoczęła w Rudawach Janowickich.

W 1972 przeprowadziła się do Warszawy. Mieszkała na 9, ostatnim piętrze bloku w Wilanowie.

W Warszawie Wanda podjęła pracę w Instytucie Maszyn Matematycznych, gdzie powstawały między innymi projekty pierwszych komputerów.

Nic nie zapowiadało, że to himalaizm będzie jej powołaniem...

Piłkarskie patenty spoza Europy

Kto z nas nie marzył o tym, aby mieć koszulkę z numerem i – koniecznie! – nazwiskiem swojego idola. Przypominamy, że pomysł umieszczania numerów na koszulkach nie pojawił się w Europie, lecz w dalekiej Australii. Miało to miejsce już w roku 1911, a na naszym Starym Kontynencie takie rozwiązanie przyjęło się dopiero po zakończeniu I wojny światowej. Musiało jednak jeszcze upłynąć sporo czasu, aby pomysł na dobre przyjął się w futbolu. Pierwszą dużą imprezą, na której zawodnicy wystąpili w „ponumerowanych” koszulkach (od I do II - pisaliśmy już o tym w jednym z numerów *Małego Dyskobola*), były finały mistrzostw świata, rozegrane w 1954 roku w Szwajcarii. A dzisiaj możemy już na boiskach oglądać całkowitą dowolność w przyznawaniu piłkarzom numerów na trykotach.

Podobnie było z pomysłem umieszczania nazwisk na koszulkach, który z kolei pochodzi z Ameryki Północnej. Na początku lat 70. XX wieku, wzorem koszykarskiej ligi NBA, takie rozwiązanie zaczęto stosować w piłce nożnej. Wówczas nie był to jeszcze zbyt popularny sport w Stanach Zjednoczonych. Gdy za Ocean trafił piłkarz – m.in. Brazylijczyk Pele, Niemiec Franz Beckenbauer czy nasz Kazimierz Deyna – umieszczenie nazwiska zawodnika na koszulce stało się koniecznością, bo miało ułatwić kibicom oglądanie meczów. Można przypuszczać, że ten sposób prezentacji przyczynił się pośrednio do popularyzacji piłki nożnej w USA.

Złote dziecko szachów

Cudowne dziecko to osoba, która już w bardzo młodym wieku osiąga umiejętności, na jakie dorośli zwykle pracują przez wiele lat. Przykładem w dziedzinie muzyki może być Fryderyk Chopin, który jako ośmiolatek koncertował przed wymagającą publicznością. Natomiast w szachach takim „złotym dzieckiem”, które zadziwiło świat ogromem talentu, jest Jan-Krzysztof Duda.

Rodzice przyszłego genialnego szachisty - Wiesława i Adam, poznali się podczas studiów w Krakowie. Wspólne partie szachów rozgrywane w akademiku zakończyły się wyznaniem miłości i małżeństwem. Długo wyczekiwany owocem ich związku był Jan-Krzysztof, który urodził się w Krakowie 26 kwietnia 1998 roku.

Gdy chłopiec miał zaledwie dwa lata, nagle zmarł jego ojciec. Wychowanie jedynaka spoczęło na barkach matki. Jak wspominał krakowski dziennikarz Jerzy Fi-

Zbiory Andrzeja Irlika

lipiuk, podobno o karierze szachowej Jana-Krzysztofa zdecydowała przypowieść o talentach zawarta w Ewangelii św. Mateusza. Pani Wiesława uznała, że powinna zachęcić syna do aktywnego rozwoju i pomóc mu odkryć pasję, która wypełni jego życie. Bo talentu nie wolno zakopać w ziemi.

Chłopiec od najmłodszych lat wykazywał się dużą cierpliwością i zdolnością do koncentracji. Uwielbiał rozwiązywać łamigłówki, w przeciwieństwie do rówieśników preferujących przede wszystkim za-

Zbiory Andrzeja Irlika

Zbiory Andrzeja Irlika

bawy ruchowe. Być może w wyborze szachów pomogła mu ciocia-szachistka, Czesława Grochot (obecnie Pilarska), która w 1991 roku zdobyła tytuł mistrzyni Polski.

Janek-Krzyś w wieku pięciu lat, uczył się gry u trenera Andrzeja Irlika, działacza LZS Czarni Staniątka. Następnie trafił do MOS Wieliczka. Talent Jana-Krzysztofa oraz dobre prowadzenie trenerskie szybko zaowocowały licznymi sukcesami. Na mistrzostwach świata w wietnamskim Vũng Tàu zdobył tytuł mistrza w kategorii do lat 10. Na mistrzostwach Europy w Pradze zwyciężył w kategorii do lat 14. Pięciokrotnie zdobywał tytuł mistrza Polski juniorów w różnych kategoriach wiekowych (od 8 do 18 lat).

Często zdarza się, że genialne dzieci, nadmiernie eksploatowane na turniejach, mają trudności z odnalezieniem się w rywalizacji seniorskiej. Na szczęście nie dotyczyło to bohatera tej opowieści. Jan-Krzysztof Duda jest obecnie jednym z najwybitniejszych polskich szachistów. Zdobył najważniejsze indywidualne trofeum w historii polskich szachów – Puchar Świata w Soczi w 2021 roku, pokonując między innymi Magnusa Carlsena.

Miłośnicy szachów w Polsce mają nadzieję, że ten zawodnik, grający niezwykle efektowne i ofensywne partie, w przyszłości sięgnie po tytuł mistrza świata.

Fot. Piotr Banasiak

RADA ANDRZEJA IRLIKA DLA RODZICÓW

Dziecko powinno rozpoczynać zabawę z szachami w wieku 5-6 lat. Im wcześniej tym lepiej. Na początku jest to tylko zabawa, turnieje szachowe mikrotajkowe, gwiazdkowe, z okazji dnia dziecka itp. Z czasem, kiedy wynik każdej partii turniejowej zaczyna być ważny dla dziecka, a miejsce w turnieju radością – jeśli wysokie lub smutkiem – jeśli dalekie, możemy uznać, że nasz podopieczny rozpoczyna swoją karierę sportową i należy mu w tym pomóc. Można tu stosować przejrzyste zasady, pokazujące jak uprawiać sport, by sprawiał przyjemność młodym szachistom i opierał się na zasadach fair-play, a także być przygotowanym nie tylko na odnoszenie sukcesów, ale i ponoszenie porażek.

Zbiory Andrzeja Irlika

CUDOWNE DZIECKO Z OZORKOWA

U progu dwudziestolecia międzywojennego rozbity gwiazda Samuela Reszewskiego (Reshevsky). Ten kilkuletni chtipec podczas symultan (czyli jednocześniej gry z wieloma przeciwnikami) wygrywał z bardzo doświadczonymi graczami, którzy na doskonalenie swoich umiejętności poświęcili całe życie. W dorosłym życiu przez wiele lat był pretendentem do tytułu mistrza świata, choć ostatecznie nigdy go nie zdobył.

Wanda w 1962 ukończyła kurs taternicki na Hali Gąsiennicowej. Została również instruktorką wspinaczki.

Jej zapołał rósł z każdym wyjazdem w Tatry. Pierwszym dużym wyczynem Wandy było przejście tzw. Wariantu R – legendarnej drogi wspinaczkowej przecinającej urwiska wschodniej ściany Tatrzańskiego Mnicha (2068 m n.p.m.).

Wanda zaczęła planować wyprawy w Alpy, Pamir, Hindukusz i Himalaje. Uczestniczyła w ekspedycjach z Andrzejem Zawadą i Januszem Kurczabem.

Po serii sukcesów w górach wysokich, jako pierwsza Polka zdobyła Noszak (7492 m n.p.m.)

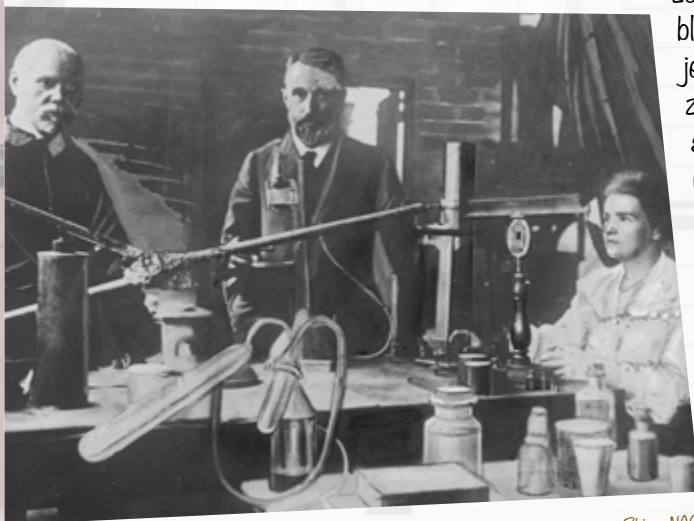
FIZYKA I FIZYCZNA KULTURA W MUZEUM MARII SKŁODOWSKIEJ-CURIE

Muzeum wielkiej polskiej noblistki Marii Skłodowskiej-Curie znajduje się w XVIII wiecznej kamienicy nieopodal warszawskiego Barbakanu. To tu, przy ul. Freta 16 Maria przyszła na świat w 1867 roku. Nie przez przypadek równo 100 lat później założono w tym miejscu muzeum sławnej polskiej noblistki. Dziś Muzeum gromadzi i prezentuje pamiątki związane z postacią noblistki i jej rodziną; upamiętnia rocznice; organizuje wystawy czasowe, wykłady, spotkania autorskie i wydarzenia artystyczne.

Muzeum prezentuje także rodzinne zdjęcia Marii, zwłaszcza z mężem – francuskim naukowcem Piotrem Curie. Choć historia tej pary najczęściej

opowiadana jest przez pryzmat pracy naukowej, to jednak niektóre eksponaty kierują uwagę ku życiu prywatnemu państwa Curie. Okazuje się, że ważne miejsce w życiu polskiej noblistki, miała też kultura fizyczna. Tak jest to pokazane na czasowej ekspozycji otwartej w kwietniu, a czynnej aż do późnej jesieni 2026 roku. Na wystawie pt.: „Poza szlakiem. Rowerowe podróże Marii i Piotra” można zobaczyć m.in. słynną rowerową sesję fotograficzną Marii i Piotra, fotografię ślubną oraz przedstawienia domu i ogrodu w Sceaux, gdzie odbyło się ich przyjęcie weselne. Zwiedzający zobaczą także rower z około 1910 roku oraz rekonstrukcję

Maria i Piotr Curie w laboratorium. Zbiory NAC

damskiego stroju rowerowego z początku XX wieku. Integralną częścią ekspozycji jest animacja rysunkowa „Poza szlakiem” autorstwa Zofii Brzezińskiej, studentki Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Nastrojowa opowieść

o rowerowej podróży małżeństwa zbudowana została z okrucichów wspomnień oraz tego, czego możemy się tylko domyślać.

Muzeum Marii Skłodowskiej Curie jest otwarte na

współpracę z młodzieżą i szkołami. Prowadzi działalność edukacyjną i wydawniczą, a także utrzymując kontakt z krewnymi Marii Skłodowskiej-Curie organizuje spotkania z ich udziałem. Polecamy!

CZY WIECIE, ŻE...

Brazylia to jedyny kraj, który uczestniczył we wszystkich 22 dotychczasowych turniejach finałowych piłkarskich mistrzostw świata? Jest także drużyną najbardziej utytułowaną, bo triumfowała w tej imprezie aż pięciokrotnie.

Pierwsze piłkarskie mistrzostwa świata rozegrano w 1930 roku w Urugwaju, a w tym roku w Kanadzie, Meksyku i USA odbędzie ich 23 edycja. Udział w nich weźmie Brazylia, ale - niestety - zabraknie Polski. Nasi piłkarze wystąpili w mistrzostwach świata dziewięciokrotnie, po raz ostatni w 2022 roku w Katarze. Ich największe osiągnięcia to wywalczenie dwukrotnie trzeciego miejsca, czyli triumfy w tzw. małym finale (1974 - po wygranej z... Brazylią 1:0 i w 1982 - po pokonaniu Francji 3:2).

Kapitanowie reprezentacji - Kazimierz Deyna (z l.) i Marinho Peres - przed meczem Polska-Brazylia w 1974 r. Fot. T. Prazmowski/MSiP

Nieznaný chłopiec na welocepedzie, zbudowanym według projektu francuskich wynalazców Pierra i Ernesta Michaux. Fotografia z ok. 1875. Zbiory MSiT

W roku 2026 przypada 140 lat od założenia Warszawskiego Towarzystwa Cyklistów. Taki jubileusz prowokuje muzealników do zrobienia stosownej kolarskiej wystawy, do napisania kilku artykułów i wydania książki. Wszystkie te rzeczy będą przypominać, jak dawniej jeżdżono na rowerze. Będziemy tłumaczyć, czym był bocyk i jak się na niego wsiadało. Większość tych naszych działań zacznie się 25 września, kiedy to planujemy urządzić w siedzibie naszego Muzeum spotkanie z kolarzami-jubilatami. Pierwsze artykuły o dawnych cyklistach już możecie przeczytać w najnowszym „Dyskobolu”.

Wanda Rutkiewicz była sławną polską himalaistką. Po jej śmierci w 1992 roku, Muzeum Sportu i Turystyki zaczęło organizować festiwale filmowe jej imienia. Na tej corocznej imprezie pokazywane są filmy głównie o tematyce górskiej. Aby przybliżyć sylwetkę Wandy Rutkiewicz w niniejszym numerze „Małego Dyskobola” rozpoczynamy cykl komiksowy o życiu tej himalaistki. A na 33. Festiwal Filmowy im. Wandy Rutkiewicz zapraszamy także młodzież.

W 1975 zdobyta Gaszerbrum III (7952 m n.p.m.).

Promowała wspinaczkę zespołów kobiecych. Była kierowniczką wielu wypraw.

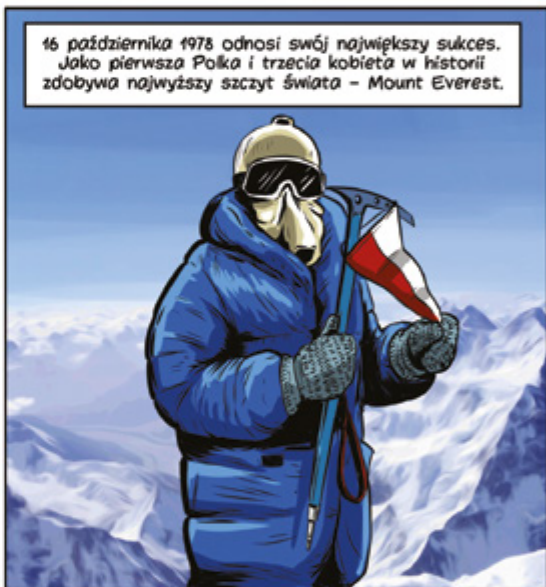

Na himalaistów czyha wiele niebezpieczeństw. Poza upadkiem z wysokości i odmrożeniem, jednym z najgroźniejszych jest choroba wysokościowa.

16 października 1978 odnosi swój największy sukces. Jako pierwsza Polka i trzecia kobieta w historii zdobywa najwyższy szczyt świata – Mount Everest.

W 1978 Wanda na chwilę wraca w Alpy. Jej kobiecy zespół, jako pierwszy w historii, przechodzi zimną północną ścianę Matterhornu (4478 m n.p.m.).

„W górach koniec wspinaczki jest bardzo naturalny – jest nim szczyt. Dookoła nieograniczona przestrzeń, słońce, czasem wiatr i deszcz, czasem mgła. A my na szczycie, poprzez wysiłek i zmęczenie oczyszczeni i wolni, choć na chwilę stajemy się częścią natury”. – Wanda Rutkiewicz

Jednak jej największym marzeniem jest zdobycie K2...

MUZEUM SPORTU I TURYSTYKI W WARSZAWIE

ZAPRASZA NA ZAJĘCIA EDUKACYJNE

DZIAŁ EDUKACJI

TEL. 22 56 03 786

EDUKACJA@MUZEUMSPORTU.WAW.PL

SZCZEGÓLNE INFORMACJE
WRAZ Z AKTUALNYM CENNIKIEM NA STRONIE:
WWW.MUZEUMSPORTU.WAW.PL

Mazowsze.
serce Polski